

Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde damgalanma ve aile aidiyetinin incelenmesi

Giriş

Bağımlılık, bireyin sosyal işlevselliğini olumsuz yönde etkileyen ve toplum genelinde geniş yankıları olan önemli bir sosyal sorundur. Toplum, alkol ve madde kullanım bozukluğu olan bireyleri sıklıkla ötekileştirerek sosyal dışlanmaya maruz bırakmaktadır. Bu dışlanmanın en önemli kaynaklarından biri olan damgalanma, bireylerin aileleriyle olan bağlarını zayıflatmakta ve sosyal hayata katılımlarını engellemektedir. İyileşme sürecinde bireyin damgalanmadan korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi hayati bir rol oynamaktadır. Alanyazında denetimli serbestlik altındaki madde kullanıcılarının damgalanma deneyimleri ile aile aidiyetleri arasındaki dinamik ilişkiyi inceleyen araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, denetimli serbestlik altındaki erkek madde kullanıcılarında damgalanma ile aile aidiyeti arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma Tasarımı ve Yöntemler

Araştırma, ilişkisel tarama modelinde nicel bir tasarımla yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini, Türkiye’de denetimli serbestlik müdürlüğü bünyesinde denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan yetişkin erkek madde kullanıcıları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve yaşları 18 ile 39 ve üzeri arasında değişen toplam 351 erkek katılımcıdan veri elde edilmiştir. Veriler Şubat-Ekim 2018 döneminde toplanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Sosyodemografik Bilgi Formu, Madde Kullanımı Damgalama Mekanizması Ölçeği ve Aile Aidiyeti Ölçeği kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, katılımcıların genel aile aidiyeti ile kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti alt boyutlarının, genel damgalanma düzeyi ile maruz kalınan damgalanma ve algılanan damgalanma deneyimleriyle negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Buna karşılık, aile aidiyeti değişkenleri ile içselleştirilmiş damgalanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Katılımcıların yaş grupları incelendiğinde, yirmili yaşların ortalarındaki bireylerin en ileri yaş grubundakilere göre daha yüksek düzeyde damgalanma yaşadığı; en genç ve en yaşlı grupların ise daha güçlü bir aile aidiyeti hissettiği belirlenmiştir. Ailelerinden duygusal destek aldığını belirten katılımcıların damgalanma düzeylerinin anlamlı derecede düşük, aile aidiyeti düzeylerinin ise belirgin şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak, kurum personelinden duygusal destek alan bireylerin maruz kaldıkları ve algıladıkları damgalanma seviyelerinin anlamlı ölçüde azaldığı, buna karşın kendilik aidiyeti düzeylerinin olumlu yönde arttığı tespit edilmiştir.

Sonuç

Araştırma, madde kullanım bozukluğu olan bireylerde güçlü bir aile aidiyetinin toplumsal damgalanmanın yıkıcı etkilerine karşı koruyucu bir kalkan işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Aile bağlarının ve aidiyet hissini güçlü olması, bireylerin sosyal dışlanma ve reddedilme kaygılarını hafifletmektedir. Bununla birlikte, içselleştirilmiş damgalanmanın derin psikolojik yapısı nedeniyle yalnızca sosyal destekle çözülememesi, bilişsel süreçleri hedef alan özel psikolojik müdahalelerin önemine işaret etmektedir. Uygulama düzeyinde, denetimli serbestlik ve rehabilitasyon süreçlerinde görev yapan uzmanların önyargısız ve destekleyici yaklaşımlar sergilemesi gerekmektedir. Aile odaklı psikoeğitim programlarının yaygınlaştırılması ve sağlık, sosyal hizmet ve adalet kurumları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi, bireylerin iyileşme motivasyonunu artıracaktır. Gelecekteki araştırmalarda bu ilişkisel süreçlerin derinlemesine incelenmesi önerilmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, madde kullanım bozukluğu rehabilitasyonunda ailesel bağların desteklenmesinin damgalanmayı azaltmada ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamada kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: bağımlılık, aile aidiyeti, damgalanma, madde kullanım bozuklukları